

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze
65-534 Zielona Góra, ul. Spokojna 1
www.stat.gov.pl/zg

SFERA UBÓSTWA MATERIALNEGO SFERA UBÓSTWA MATERIALNEGO SFERA UBÓSTWA MATERIALNEGO SFERA UBÓSTWA MATERIALNEGO SFERA UBÓSTWA MATERIALNEGO W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

Opracowała: Zuzanna Sikora

Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych
Kierownik - tel. 68 3223 192,
Informatorium statystyczne - 68 3223 119, 68 3223 128, 68 3223 147
Analizy statystyczne - tel. 68 3223 193, 68 3223 190
Skład i opracowanie graficzne - tel. 68 3223 166

Od 1983 r., Europa inicjuje każdego roku kampanie zwane *Europejskim Rokiem*, mające na celu zwiększenie świadomości społecznej i zwrócenie uwagi na problemy społeczeństwa. Unia Europejska celebrowała już rok mobilności pracowników (2006), równych szans dla wszystkich (2007), dialogu międzykulturowego (2008), kreatywności i innowacji (2009). **Rok 2010** ustanowiono „**Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym**”. Celem Europejskiego Roku 2010 będzie zwiększenie świadomości opinii publicznej o sytuacji osób żyjących w ubóstwie oraz propagowanie działań prowadzących do likwidacji bądź ograniczenia tego problemu.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano wyniki badania: *Budżety Gospodarstw Domowych (GUS)*, *Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia EU-SILC*¹ oraz informacje zawarte w publikacji *Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2008 r.* (US w Krakowie).

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH WARUNKÓW ŻYCIA W LATACH 2007-2008

Po dwóch latach ubytku ludności, w 2008 r. odnotowano przyrost rzeczywisty populacji. Liczba mieszkańców województwa wyniosła 1009,0 tys. osób, co stanowiło 2,6% ogółu ludności Polski.

W miastach zamieszkiwało 63,7% populacji województwa, przy czym od kilku lat wskaźnik urbanizacji maleje. Udział kobiet w ludności pozostaje na względnie stałym poziomie – 51,5% ogółu mieszkańców; 106 kobiet przypada na 100 mężczyzn.

Charakterystyka sytuacji bytowej ludności województwa lubuskiego w latach 2007-2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	LUBUSKIE		POLSKA	
	2007	2008	2007	2008
PKB ^a na 1 mieszkańca (w tys. zł)	27,4	.	30,9	.
Podmioty na 10 tys. ludności	1056	1010	967	985
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-14 lat) w ludności ogółem (w %)	15,8	15,6	15,5	15,3
Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem (w %)	14,1	14,5	15,9	16,3
Młodzież w wieku 16-18 lat, która nie kontynuuje nauki po ukończeniu gimnazjum (w %)	13,1	13,6	10,5	10,8
Pracujący w gospodarce narodowej na 1 tys. ludności	313	315	353	360
Pracujący w sektorze przemysłowym ^b na 1 tys. ludności	103	105	102	103
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %)	14,0	12,5	11,2	9,5
Wskaźnik zatrudnienia (w %)	48,2	49,0	48,5	50,4
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)	2277	2498	2673	2942
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę (w zł)	914	1059	929	1046
Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę (w zł)	816	934	810	904

^a W cenach bieżących. ^b Łącznie z budownictwem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych, Rocznik Statystyczny Województwo Lubuskie 2009, Budżety gospodarstw domowych w 2008 r.

¹ A. Szukielojć-Bieńkuńska, *Ubóstwo w Polsce na tle krajów Unii europejskiej w świetle Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia – EU-SILC 2008*, GUS

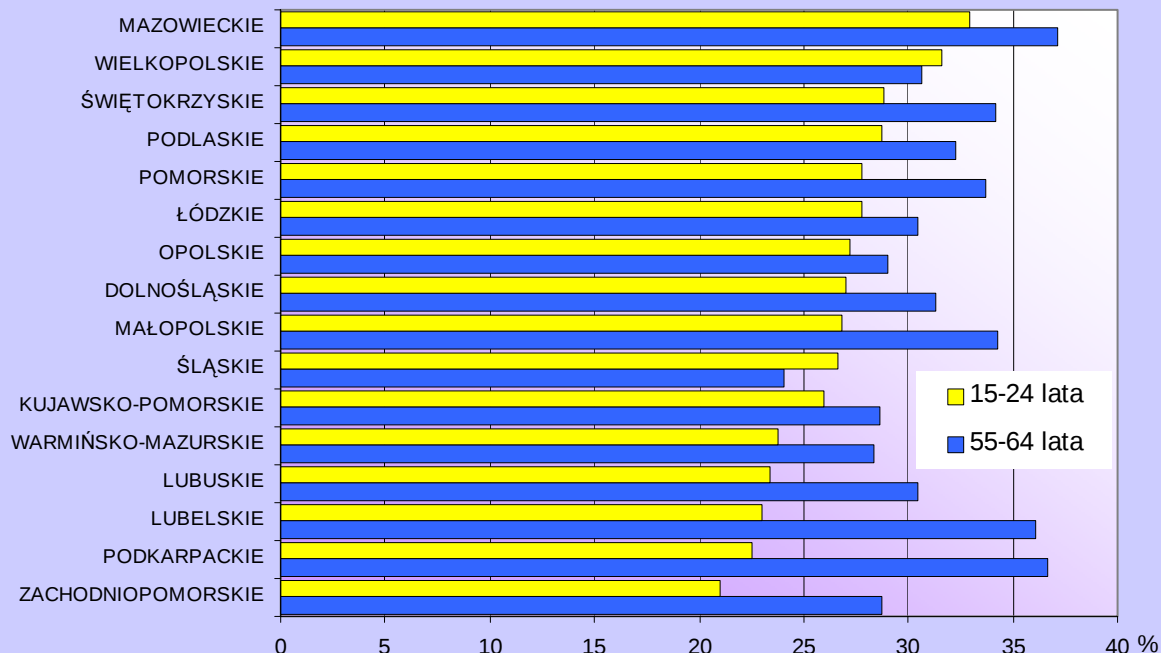
Poprawa sytuacji w zakresie umieralności w ostatnich latach, korzystnie oddziałuje na długość trwania życia mieszkańców. W 2008 r. mężczyzna przeciętnie dożywał 70,5 lat, kobieta – 79,3.

W 2008 r. statystyczny mieszkaniec województwa był w wieku 36 lat. Zachodzące w województwie procesy starzenia się społeczeństwa implikują zmiany w strukturze ludności – zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży, zwiększa się liczba ludzi starszych. Pochodną tych procesów jest wysokość wskaźnika obciążenia demograficznego – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 52 osoby w wieku nieprodukcyjnym.

Pozytywnym zjawiskiem ostatnich lat było zwiększenie zainteresowania wśród Lubuszan uzyskaniem dyplomu uczelni wyższej. Udział ludności w wieku 15-64 lata z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie ludności w tym wieku wzrósł do 13,0% w 2008 r. (11,8% w 2004 r.). Z drugiej jednak strony niepokojąco wysoki – i zwiększający się – był udział młodzieży w wieku 16-18 lat z wykształceniem gimnazjalnym, która nie kontynuuje nauki (13,6% w 2008 r. wobec 13,1% w 2007 r.).

W 2007 r. w województwie odnotowano wyższy wzrost gospodarczy niż rok wcześniej. Wartość produkcji wytworzonej (w przeliczeniu na 1 mieszkańca) wzrosła o 5,6% w porównaniu do 2006 r. (w kraju o 6,8%). Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnął wartość 27,4 tys. zł i uplasował województwo na 8 pozycji tuż za województwem zachodniopomorskim (27,7 tys. zł), a przed kujawsko-pomorskim (26,8 tys. zł) i małopolskim (26,5 tys. zł). Wskaźnik przedsiębiorczości jest większy niż średnia krajowa – na 10 tys. ludności 1010 podmiotów prowadziło działalność gospodarczą (w kraju 985). Pracę zarobkową wykonywało 318,1 tys. osób (315 osób na 1000 ludności; w kraju – 360). Blisko 60% ludności pracowało w sektorze usługowym (ok. 39% w usługach rynkowych), w przemysłowym (łącznie z budownictwem) – ok. 33%. Udział pracujących w rolnictwie pozostawał znacznie poniżej średniej krajowej (ok. 9%). Sektor prywatny zatrudniał ok. 75% ogółu pracujących w gospodarce narodowej.

Wskaźnik zatrudnienia osób młodszych i starszych według województw w 2008 r.

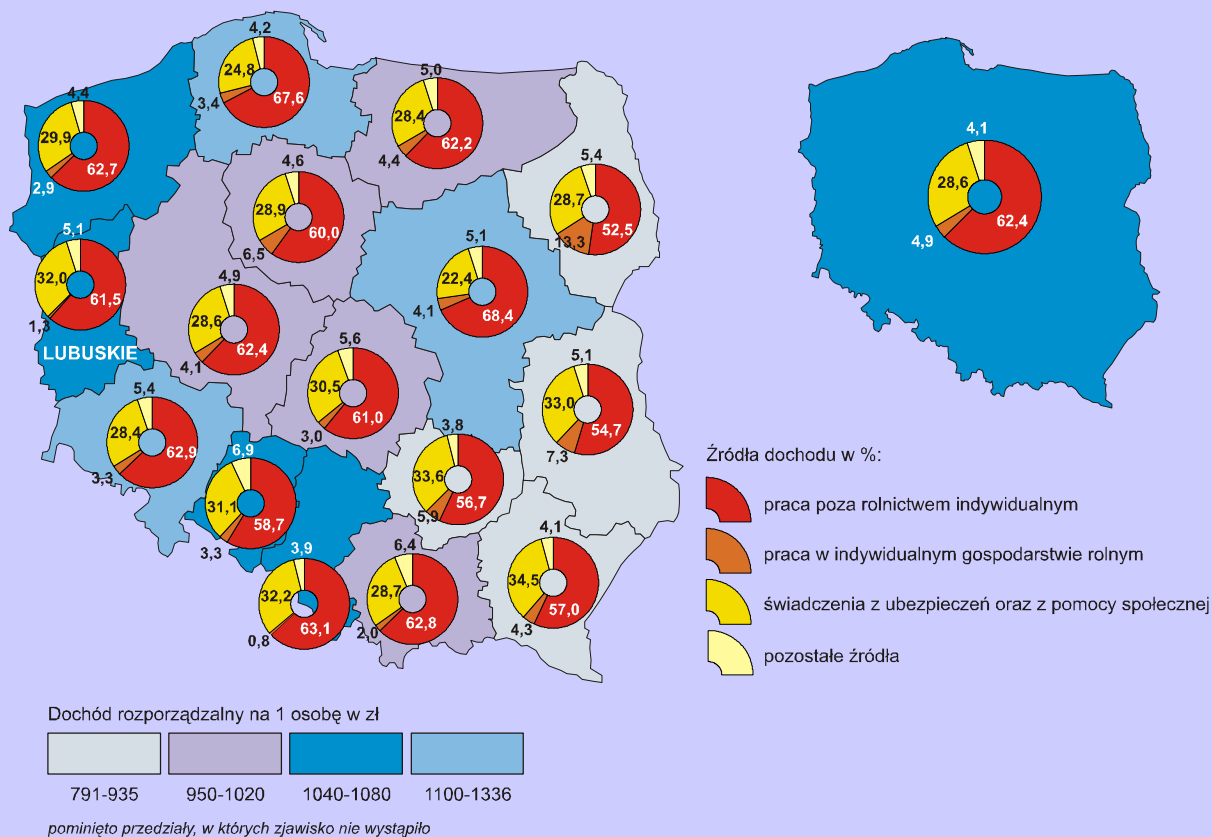
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Pomimo spadku, wciąż na wysokim poziomie utrzymywało się bezrobocie. Odsetek osób pozostających bez pracy wyniósł 12,5% w 2008 r., znacznie powyżej średniej krajowej (9,5%). Udział osób w wieku 24 lat i mniej w grupie zarejestrowanych bezrobotnych, w porównaniu do 2007 r., zwiększył się o 2,7 p. proc. i wyniósł 21,0% (9,3 tys. osób). Ogólny wskaźnik zatrudnienia kształtował

się na poziomie 49,0% w 2008 r. (mężczyzn – 58,3%, kobiet – 40,8%); wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-24 lata wyniósł 23,4%, w kraju – 27,4%.

Głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych w województwie jest praca najemna i na własny rachunek. W strukturze źródeł dochodu jej udział wyniósł 61,5 % w 2008 r. (w kraju - 62,4%). Również wysoki udział w źródłach dochodu, zdecydowanie powyżej średniej krajowej (28,6%), miały świadczenia z ubezpieczeń społecznych (32,0% w 2008 r.). Natomiast najniższy był udział dochodów z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym (1,3%; w kraju wyniósł 4,1%). Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę wyniósł 1059 zł (w kraju – 1046 zł); przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę kształtowały się na poziomie 934 zł (w kraju – 904 zł). W strukturze wydatków, wydatki na żywność i użytkowanie mieszkania w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwie domowym absorbowwały 45,6% dochodów mieszkańców (w kraju – 44,4%). Przeciętne miesięczne wydatki na zdrowie były wyższe o ok. 60%, niż wydatki na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe; ich udział osiągnął wartość odpowiednio: 4,4% i 2,7% (w kraju – 4,8% i 2,6%). Udział wydatków na transport był na poziomie 8,6%; w kraju – 10,1%. Wydatki na kulturę i wypoczynek, w województwie i kraju, kształtowały się na zbliżonym poziomie (ok. 8%). Najmniejszy udział stanowiły wydatki na edukację – 0,9%, wobec 1,2% w kraju.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę i źródła jego uzyskiwania w 2008 r.

Źródło: „Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2008 r.” – opracowanie GUS i US Kraków – Kraków 2009.

BADANIE BUDŻETÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH

Badanie budżetów gospodarstw domowych jest badaniem prowadzonym przez GUS corocznie. Wyniki badania dostarczają informacji o stopniu zamożności społeczeństwa, zasięgu oraz głębokości ubóstwa (tzw. luce dochodowej). Analizując zasięg ubóstwa (obiektywnego) uwzględnia się następujące granice:

- połowę średnich miesięcznych wydatków gospodarstw domowych (granica relatywna),
- kwotę, która zgodnie z ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej,
- poziom minimum egzystencji, szacowane przez IPISS (ubóstwo skrajne)

Na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych ustala się również tzw. metodą lejdejską granice ubóstwa subiektywnego.

Zagrożenie ubóstwem w Polsce w latach 2000, 2005-2008

Granice ubóstwa	2000	2005	2006	2007	2008
	% osób w gospodarstwach domowych				
Relatywna	17,1	18,1	17,7	17,3	17,6
Ustawowa	13,6	18,1	15,1	14,6	10,6
Minimum egzystencji	8,1	12,3	7,8 ^a	6,6	5,6
Subiektywna (lejdejska)	34,4	22,5	18,3	17,4	15,3

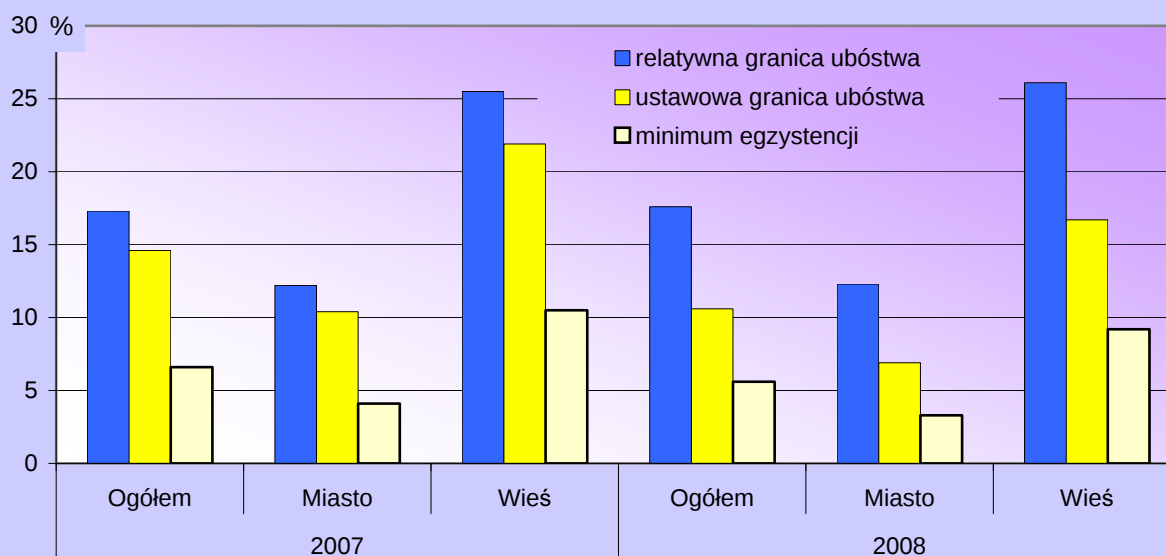
a Spadek stopy ubóstwa w 2006 r. wynika nie tylko z poprawy sytuacji materialnej części gosp. domowych, ale także z niższego w porównaniu z 2005 r. poziomu minimum egzystencji szacowanego przez IPISS.

Źródło: Budżety gospodarstw domowych w 2008 r.

Na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych szacuje się, że w Polsce w 2008 r. ok. 18% osób wchodziło w skład gospodarstw domowych, w których przeciętne miesięczne wydatki były niższe od przyjętej relatywnej granicy ubóstwa (o 0,3 pkt proc. więcej w porównaniu do 2007 r.). Poniżej ustawowej granicy ubóstwa w gospodarstwach

domowych było 10,6% osób, natomiast w ubóstwie skrajnym, tzn. poniżej minimum egzystencji – 5,6% osób (w 2000 r. – 8,1%). Więcej niż o połowę zmniejszył się odsetek osób w gospodarstwach domowych o dochodach deklarowanych jako ledwie wystarczające, z 34,4% osób w 2000 r. do 15,3% osób w 2008 r.

Zagrożenie ubóstwem w Polsce w latach 2007-2008

Wyniki badania budżetów gospodarstw domowych wskazują, że zasięg ubóstwa w Polsce był zróżnicowany w zależności od miejsca zamieszkania, statusu na rynku pracy, przynależności do grupy

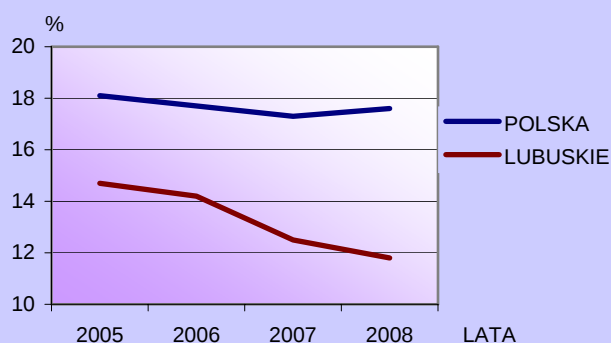
społeczno–ekonomicznej (źródła utrzymania). Pozytywną tendencją był utrzymujący się wzrost dochodów i wydatków realnych stopniowo ograniczający rozmiary ubóstwa skrajnego.

Granice ubóstwa w IV kw. 2007 i 2008 r.

Granice ubóstwa	Gospodarstwa 1-osobowe		Gospodarstwo 4-osobowe (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14)	
	2007	2008	2007	2008
	w zł			
Relatywna	573	621	1547	1676
Ustawowa	477	477	1404	1404
Minimum egzystencji	389	418	1049	1129
Subiektywna (lejdejska)	1050	1109	1616	1653

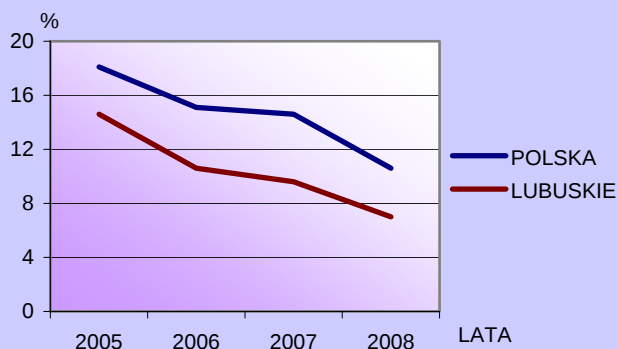
Źródło: Budżety gospodarstw domowych w 2008 r.

Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej relatywnej granicy ubóstwa w latach 2005-2008

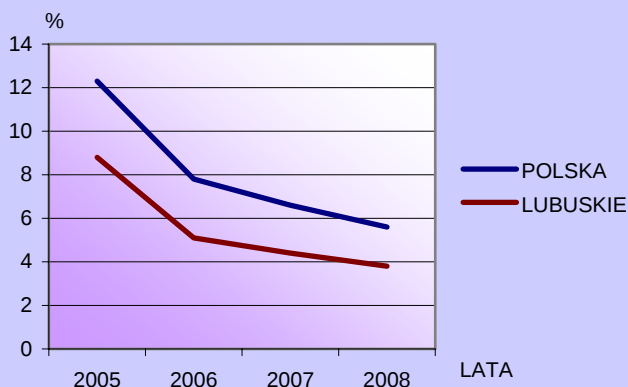
W 2008 r. w województwie lubuskim ok. 12% osób żyło w gospodarstwach, w których bieżące wydatki były niższe od relatywnej linii ubóstwa, ustalonej na poziomie 50% przeciętnych wydatków ogółu gospodarstw domowych w kraju.

Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej ustawowej granicy ubóstwa w latach 2005-2008

Odsetek osób żyjących w rodzinach, w których poziom wydatków był niższy od tzw. ustawowej granicy ubóstwa wyniósł 7% w 2008 r.; ok. 10% rok wcześniej.

Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej granicy minimum egzystencji w latach 2005-2008

Od 2005 r. do 2008 r. zasięg ubóstwa skrajnego zmniejszył się o 5 pkt proc. i osiągnął poziom prawie 4% w 2008 r. (w Polsce – ok. 6%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Wskaźniki zagrożenia ubóstwem według województw w latach 2007-2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	% osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej					
	relatywnej granicy ubóstwa		ustawowej granicy ubóstwa		minimum egzystencji	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
POLSKA	17,3	17,6	14,6	10,6	6,6	5,6
Dolnośląskie	15,0	17,2	12,6	10,5	5,4	5,3
Kujawsko-pomorskie	20,1	22,9	17,1	14,9	7,9	7,5
Lubelskie	24,4	23,7	20,3	15,3	10,5	8,3
Lubuskie	12,5	11,8	9,6	7,0	4,4	3,8
Łódzkie	15,2	14,1	13,2	7,5	5,9	4,6
Małopolskie	17,0	15,9	14,0	9,2	5,6	4,6
Mazowieckie	13,5	11,8	11,1	7,0	4,7	3,4
Opolskie	11,2	11,1	9,3	6,8	3,7	1,8
Podkarpackie	21,8	20,4	19,0	12,3	8,4	5,3
Podlaskie	23,9	23,1	19,5	14,4	10,1	8,4
Pomorskie	17,3	18,2	14,9	10,9	7,4	6,3
Śląskie	13,5	17,0	11,7	9,5	4,8	4,6
Świętokrzyskie	25,1	27,1	22,0	18,0	11,0	11,3
Warmińsko-mazurskie	24,4	24,5	20,1	14,7	10,6	9,4
Wielkopolskie	19,2	18,4	16,1	10,6	6,9	5,4
Zachodniopomorskie	14,2	16,4	13,5	11,7	5,8	5,7

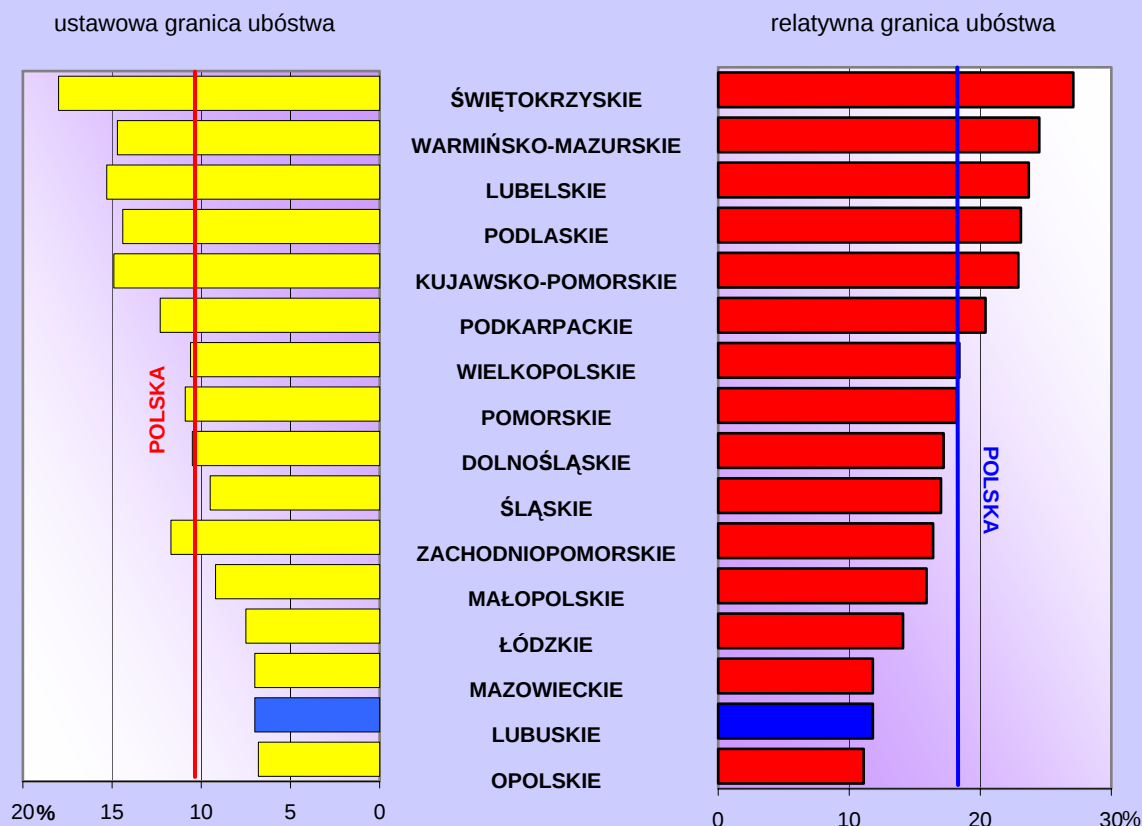
Źródło: Budżety gospodarstw domowych w 2008 r.

W świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych sytuacja gospodarstw w województwie lubuskim w latach 2007-2008 była dużo lepsza, w porównaniu do innych województw, w tym ościennych. Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej relatywnej granicy ubóstwa wyniósł ok. 12% w 2008 r. i był znacznie niższy niż średnia w kraju (ok. 18%). Wzrost zarówno dochodów, jak i wydatków realnych wpłynął na ograniczenie rozmiarów ubóstwa skrajnego – 3,8% osób w 2008 r. żyło w gospodarstwach poniżej minimum egzystencji (4,4% w 2007 r.).

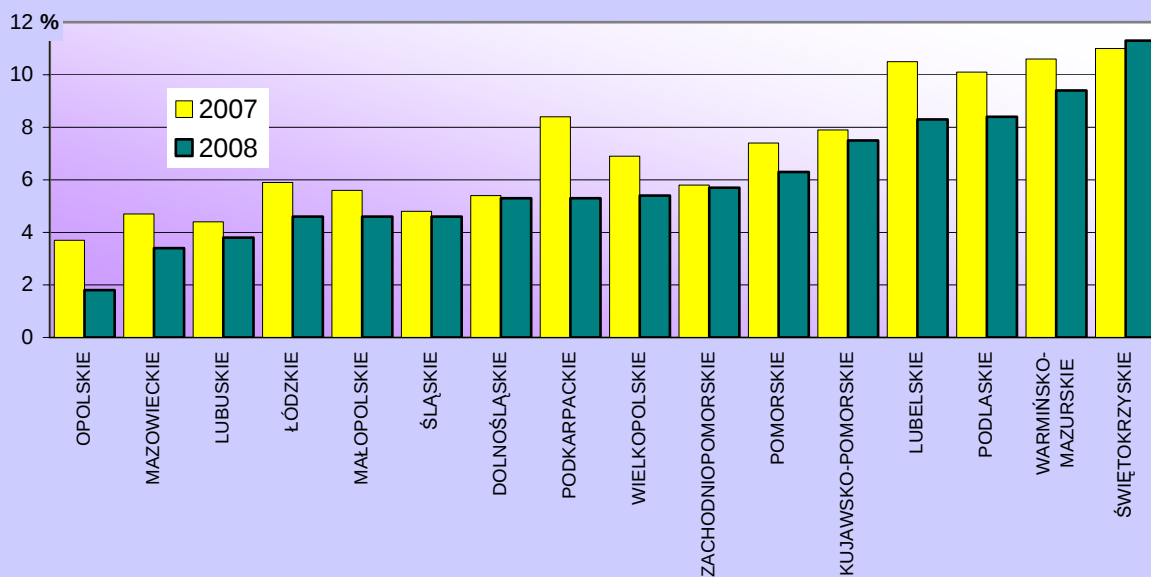
W sytuacji relatywnie wysokiej stopy bezrobocia, mniejszy zasięg ubóstwa relatywnego należy tłumaczyć brakiem oficjalnego zatrudnienia frakcji pracowników i uzyskiwaniem przez nich dochodów z pracy w „szarej strefie”. Pomimo relatywnie wysokiego udziału świadczeń z ubezpieczeń społecznych w strukturze źródeł dochodu oraz wynagrodzeń pozostających na niższym od przeciętnego poziomie, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę oscylował wokół średniej krajowej (przeciętne wydatki były wyższe). Wskazuje to na duże nierówności dochodowe gospodarstw domowych w obrębie województwa.

W 2008 r. w grupie najuboższych znalazły się województwa: świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, lubelskie, podlaskie, kujawsko-pomorskie i podkarpackie. Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej relatywnej granicy ubóstwa w tej grupie województw wahał się od 20% do 27%, znacznie powyżej średniej krajowej. Również zasięg ubóstwa skrajnego wyraźnie przekraczał wolumen średniej krajowej (5,6%). Niepokojący był także stan względnej trwałości wysokiego ubóstwa skrajnego, na co wskazuje odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji dłużej niż rok. Najlepsza była sytuacja gospodarstw domowych w województwie opolskim i lubuskim, najgorsza w świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim.

**Wskaźniki zagrożenia ubóstwem według województw w 2008 r.
(% osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej)**

**Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej granicy
minimum egzystencji według województw w latach 2007-2008**

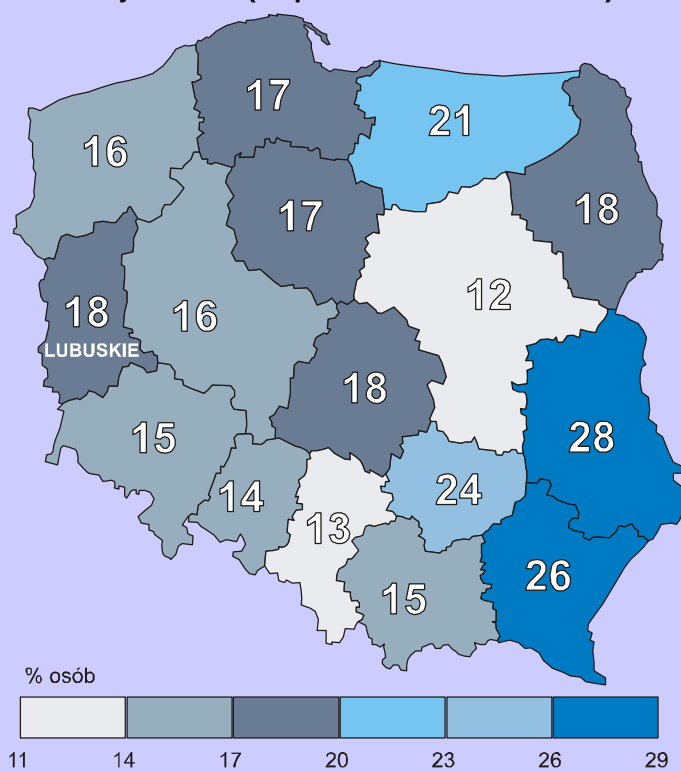
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS - Budżety gospodarstw domowych w 2008 r.

EUROPEJSKIE BADANIE DOCHODÓW I WARUNKÓW ŻYCIA – EU-SILC 2008

Analizę zasięgu i społecznego zróżnicowania ubóstwa w krajach członkowskich Unii Europejskiej dokonuje się w oparciu o wyniki badania dochodów i warunków życia, zwanego w skrócie EU-SILC.

Metodologia pomiaru ubóstwa różni się od tej przyjętej przez GUS. Za zagrożone ubóstwem uważa się osoby żyjące w gospodarstwach domowych, których dochód do dyspozycji jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany dochodu w danym kraju. W ujęciu relatywnym, określa się zatem grupę ludności będącą w najtrudniejszej sytuacji dochodowej w danym kraju. Przyjmując taką metodologię, oszacowano, że wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w Polsce był taki, jak średnia dla 27 krajów Unii i wyniósł 17% w 2008 r. Polska zaliczała się do grona krajów charakteryzujących się najniższym poziomem granic ubóstwa. Próg ubóstwa dochodowego – po uwzględnieniu różnic w poziomie cen między krajami – był około dwukrotnie wyższy niż w Rumunii, ale blisko trzykrotnie niższy niż w Wielkiej Brytanii.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym według województw (na podstawie EU-SILC 2008)

Oszacowane przez GUS – na podstawie EU-SILC 2008 – wojewódzkie wskaźniki zagrożenia ubóstwem relatywnym wskazują na przestrzenne zróżnicowanie ubóstwa w Polsce. W 2008 r. wahały się one od 12% do 28%. Najniższymi wskaźnikami ubóstwa dochodowego odznaczały się województwa mazowieckie i śląskie. Najwięcej Polaków zagrożonych biedą dochodową mieszkało w województwach: lubelskim, podkarpackim oraz świętokrzyskim. W województwie lubelskim ubóstwem dochodowym dotkniętych było 18% osób.

Jednym ze złożonych wskaźników ubóstwa materialnego jest wskaźnik deprivacji materialnej (niemożność zaspokojenia istotnych potrzeb materialnych i kulturalnych). Za granicę deprivacji materialnej przyjmuje się brak możliwości zaspokojenia co najmniej 3 z 9 wytypowanych potrzeb uznanych w warunkach europejskich za podstawowe. Według założeń metodologicznych przyjętych przez Eurostat GUS oszacował, że w 2008 r. w Polsce 32% osób w gospodarstwach domowych dotkniętych było deprivacją materialną.

TRANSFERY SOCJALNE. ROLA PAŃSTWA W OGRANICZANIU SFERY UBÓSTWA

Państwo może w znacznym stopniu amortyzować dochodowe nierówności swoich obywateli poprzez odpowiednio prowadzoną politykę społeczną. Wyniki badań wskazują jak duża jest rola transferów społecznych w redukcji ubóstwa, szczególnie dzieci i młodzieży. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych (z wyjątkiem świadczeń

związanych z wiekiem – emerytur) zmniejszył swój zasięg w Polsce w 2008 r. z 25% do 17%, a w grupie osób poniżej 18 lat z 33% do 22% (EU-SILC 2008).

Polska jest krajem o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem wśród osób poniżej 18 roku życia. W 2008 r. poniżej granicy ubóstwa relatywnego żyło 22% dzieci. Stopa ubóstwa skrajnego wśród dzieci i młodzieży do lat 18 wynosiła ok. 9% (ok. 5% w miastach, ok. 12% na wsi). Osoby poniżej 18 roku życia stanowiły 1/3 populacji zagrożonej.

Osoby starsze, mimo że znajdują się w relatywnie lepszej sytuacji pod względem zagrożenia ubóstwem dochodowym, narażone są na ryzyko wykluczenia społecznego, rosnące potrzeby związane z zaspokajaniem potrzeb medycznych i opiekuńczych. W 2008 r. wśród osób liczących, co najmniej 65 lat — wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym wynosił ponad 3% (1,5% w miastach i ok. 7% na wsi). Natomiast poniżej ustawowej granicy ubóstwa żyło ok. 6% emerytów. Obecne systemy społeczne pozwalają zredukować ubóstwo u osób starszych, ale wysokość przyszłych świadczeń emerytalnych może powodować, że kobiety starsze żyjące same będą dużo bardziej zagrożone ubóstwem niż mężczyźni w takiej samej sytuacji.

Rodziny ubogie i wielodzietne szczególnie są narażone na międzypokoleniowe przekazywanie ubóstwa. W 2008 r. w Polsce poniżej ustawowej granicy ubóstwa żyło ok. 38% osób w rodzinach małżeństw z 4 i więcej dziećmi na utrzymaniu, ok. 21% osób – w rodzinach małżeństw z 3 dziećmi na utrzymaniu i ok. 15% - w rodzinach niepełnych (samotnych matek lub ojców z dziećmi na utrzymaniu).

Problem ubóstwa nie dotyczy już tylko osób i rodzin osób bezrobotnych, choć w tych gospodarstwach generuje dużo większy zasięg (ok. 14% wśród gospodarstw domowych w skład, których wchodziła przynajmniej jedna osoba bezrobotna). Pojawia się również w gospodarstwach pracowniczych – 10,5 % osób w gospodarstwach pracowników żyło poniżej ustawowej granicy ubóstwa w 2008 r. Są to przede wszystkim rodziny osób o niskim poziomie wykształcenia.

Pomoc społeczna rewitalizuje funkcjonalność gospodarstw rodzinnych tj. wspiera i pomaga przywrócić osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i wykluczonym społecznie zdolności funkcjonowania w społeczeństwie. Zajmuje się dystrybucją świadczeń socjalnych, przez co zapewnia bezpieczeństwo socjalne osobom i rodzinom o najniższych dochodach. Świadczenia socjalne przyznawane są zgodnie z ustawą o pomocy społecznej oraz o świadczeniach rodzinnych. Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Od dnia 1 października 2006 r. dla osoby samotnie gospodarującej jest nim dochód nieprzekraczający kwoty 477 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwota 351 zł. Natomiast przy określaniu uprawnień do świadczeń rodzinnych kryterium dochodowe jest nieco wyższe (504 zł na osobę i 583 zł z dzieckiem niepełnosprawnym), gdyż ten system jest nastawiony na wsparcie w wychowaniu dzieci w rodzinach gorzej sytuowanych oraz na wsparcie rodzin w sytuacji, gdy znajdują się w nich osoby niepełnosprawne lub ciężko chore. Oprócz świadczeń z pomocy społecznej istnieją też formy pomocy państwa regulowane innymi przepisami prawa: zasiłki dla bezrobotnych, dodatki mieszkaniowe, renta socjalna, zaliczki alimentacyjne, stypendia.

W 2008 r. pomoc społeczna w różnych formach – świadczonych z poziomu gminy w miejscu zamieszkania – została skierowana do 34,4 tys. gospodarstw domowych w województwie lubuskim (9,1% ogółu gospodarstw domowych); 51,4% z tych gospodarstw zlokalizowanych było na wsi. Zbiorowość osób wchodzących w skład gospodarstw domowych świadczeniobiorców wyniosła niemal 100 tys. osób (9,7% ogółu ludności). Gospodarstwo domowe beneficjentów liczyło przeciętnie 3 osoby, gospodarstwo z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu i wieloosobowe – 4. W strukturze gospodarstw domowych beneficjentów większość, 57,7 %, stanowiły gospodarstwa jednorodzinne, wielorodzinne – 2,8% i nierodzinne – 39,5%. Ponad 55% głów gospodarstw domowych była aktywna zawodowo (pracujący – 13,3% i bezrobotni – 42,1%), a ok. 45% – bierna zawodowo. Z niezarobkowych źródeł utrzymywało się prawie ¾ gospodarstw domowych świadczeniobiorców,

w tym z renty i emerytury ok. 20%. Udział dzieci i młodzieży w grupie beneficjentów wyniósł 34,8%, a osób w wieku emerytalnym – 6,5%².

Gospodarstwa domowe i ich członkowie - beneficjenci pomocy społecznej w 2008 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe		Osoby w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców	
	w tys.	w % ogółu gospodarstw ^a	w tys.	w % ogółu ludności ^b
POLSKA	1120,2	7,8	3286,9	8,6
Miasta	605,2	6,4	1438,2	6,2
Wieś	515,0	10,6	1848,7	12,5
Lubuskie	34,4	9,1	97,4	9,7
podregiony:				
gorzowski	14,2	.	40,2	10,5
zielonogórski	20,1	.	57,2	9,1

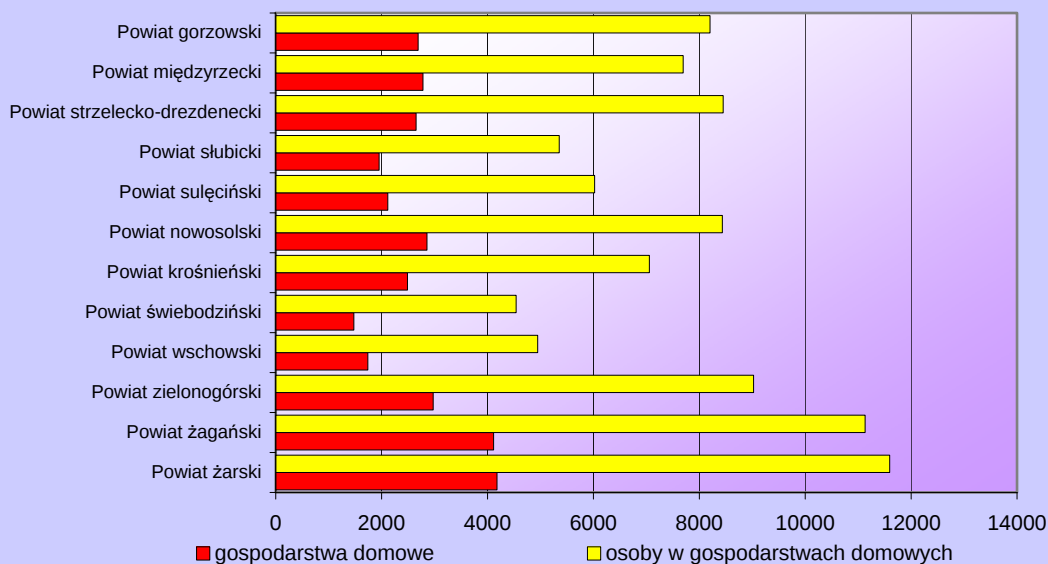
a Prognoza gospodarstw domowych na lata 2003-2030. b Stan na dzień 30 VI 2008 r.

Źródło: Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2008 r. GUS, US w Krakowie.

W tym samym roku prawie 51 tys. rodzin z dziećmi otrzymało świadczenia rodzinne, w tym 13,1% z dzieckiem niepełnosprawnym. Blisko 30% rodzin beneficjentów legitymowało się dochodem w wysokości 101-252 zł oraz 253-400 zł na osobę, powyżej 400 zł – 21,7%, a bez dochodu – 9,4%. Największy udział wśród rodzin z dziećmi pobierających świadczenia rodzinne miały rodziny z 1 i 2 dziećmi (80,4%), najmniejszy z 4 i więcej (6,1%)³.

Nie jeden określony czynnik, ale kumulacja pewnych determinant (stopa bezrobocia, dochód rozporządzalny, udział dzieci do lat 14) implikuje przestrzenne zróżnicowanie rozkładu osób korzystających z pomocy społecznej w województwie. Najwięcej beneficjentów otrzymało za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej świadczenia w powiatach: żarskim (4,2 tys. gospodarstw domowych) i żagańskim (4,1 tys.), najmniej – w świebodzińskim (1,5 tys.) i wschowskim (1,7 tys.).

Gospodarstwa domowe i ich członkowie - beneficjenci pomocy społecznej w województwie lubuskim w 2008 r.

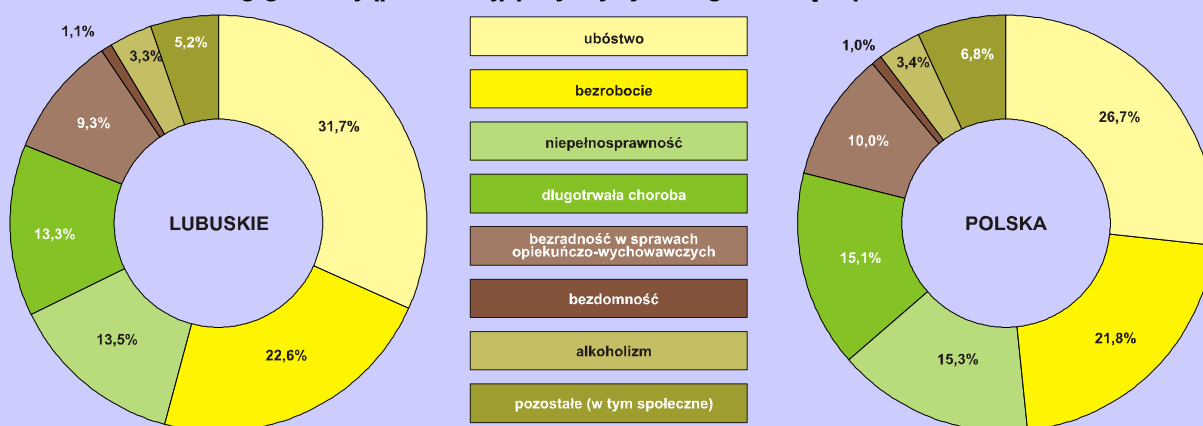
Wśród przyczyn wnioskowania o pomoc, najczęściej występowały przyczyny ekonomiczne (ubóstwo, bezrobocie) i zdrowotne. Z powodu ubóstwa w 2008 r. o pomoc ubiegało się 30,5 tys. rodzin (31,7% ogółu korzystających z pomocy społecznej rodzin). Bezrobocie, jako przyczynę wymieniło 21,7 tys. rodzin (22,6%). Z kolei niepełnosprawność i długotrwała choroba spowodowały konieczność korzystania z pomocy społecznej łącznie 25,8 tys. rodzin (po ok. 13%).

² Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, US Kraków, GUS

³ Tamże.

Według danych MPiPS, w 2008 r. wartość świadczeń pomocy społecznej skierowanej do osób i rodzin za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej wyniosła 98,0 mln zł (3,4% łącznej kwoty świadczeń w Polsce), w tym zadania własne gmin stanowiły ok. 74% ogółu tych środków. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie wydatkowały na świadczenia 24,4 mln zł. Oprócz świadczeń pieniężnych i niepieniężnych pomoc w postaci pracy socjalnej otrzymało 27,4 tys. rodzin (ok. 43% na wsi), które skupiały 74,4 tys. osób.

**Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej
według głównej (pierwszej) przyczyny ubiegania się o pomoc w 2008 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS

W 2008 r. rzeczywista liczba osób objętych pomocą społeczną (świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) wyniosła 75,7 tys. (w kraju 2 101,3 tys. osób); 47,3 tys. rodzin (134,5 tys. osób). Ogólny wskaźnik natężenia beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. ludności był wyższy od średniej krajowej (551,3) i wyniósł 750,5 w 2008 r. Zasiłek stały otrzymało 7,7 tys. osób, zasiłek okresowy – 19,5 tys. osób i zasiłek celowy – 39,5 tys. osób. Na zasiłki stałe, okresowe i celowe wydatkowano łącznie 73,5 mln zł. Wartość udzielonych świadczeń stanowiła 122,4 mln zł, w tym na pomoc pieniężną wydatkowano 97,2 mln zł.

Liczba osób pobierających świadczenia na 10 tys. mieszkańców w 2008 r.

